AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
XƏZƏR UNİVERSİTETİ

TƏBİƏT ELMLƏRİ VƏ MÜHƏNDİSLİK FAKÜLTƏSİ
HƏYAT ELMLƏRİ DEPARTAMENTİ

HEYVAN PSİXOLOGİYASI

SİLLABUS

Tədris ili və semestri
2024/25-ci tədris ilinin payız semestri

Müəllim: b.ü.f.d., Səbinə Mehdiyeva

Razılaşdırılmışdır **Təsdiq edirəm**

Departament müdiri:
b.ü.f.d. C.M.Eldarova

Ümumi məlumat	**Fənnin adı, kodu və kreditlərin sayı**	VET 378 Heyvan psixologiyası, 6 AKTS
	Departament	Həyat Elmləri
	Proqram (bakalavr, magistr)	Bakalavr
	Tədris semestri	2024/25-ci tədris ilinin payız semestri
	Fənni tədris edən müəllim	B.ü.f.d., Səbinə Mehdiyeva
	E-mail	mora271976@gmail.com
	Telefon	(+994 51) 352 44 78
	Mühazirə otağı/Cədvəl	Bakıxanov qəsəbəsi, Elşən Mehdiyev küç. 478., Cümə, 8:30 və 10:10.
	Məsləhət saatı	Tələbələrlə razılaşmadan sonra vaxt təyin ediləcək
Prerekvizitlər		
Tədris dili	Azərbaycan dili	
Fənnin növü	Məcburi	
Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat	***Əsas dərsliklər:*** 1. Мандель Б.Р. Современная зоопсихология.- М.-Берлин: Директ-Медиа, 2015. – 453 с. 2. Ярошенко Н. Н. Зоопсихология с основами этологии: Учебное пособие по самостоятельной работе студентов. – Донецк: ДонНУ, 2010. – 258 с. 3. Владимирова Э.Д. Психология животных: Учебное пособие. – Самара: Изд-во «Самарский университет», 2010. – 134 с. 4. Козловская С.Н. Зоопсихология и сравнительная психология. Практикум. – Учеб. пособие. – М-Инфра – М, 2023. – 154 с. 5. Плотникова М.В. Зоопсихология и сравнительная психология. – Тюмень: Изд-во Тюменского Государственного Университета, 2012. – 256 с. 6. Резникова Ж.И. – Зоопсихология. Интеллект и язык животных и человека. - М-Юрайт – М, 2021. – 226 с. 7. Johansen C. Animal Psychology: New insights into the behaviour, thinking and feeling of animals. Bremen University Press, 2024.- 184 pp. 8. Breed M.D. Conseptual Breakthroughs in Ethology and Animal Behavior. - Elsevier Inc. -2017. – 250 pp. 9. Рожкова А.П. Зоопсихология психология и сравнительная психология: Учебное пособие. – Курган: Изд-во Курганского гос. ун-та, 2005. – 104 с. 10. Calder C.D. Veterinary Guide to Preventing Behavior Problems in Dogs and Cats. Wiley-Blackwell. 2024 - 288 pp. 11. Martin D., Shaw J.K. Canine and Feline Behavior for Veterinary Technicians and Nurses. Wiley-Blackwell. 2023.- 512 pp. 12. Cominotti T. Dog Psychology: Canine Language Keys to Better Communicate with Your Dog: Understanding Calming and Stress Signals in Your Dog and Learning the Basics of Canine Communication. 2023 - 133 pp. 13. Sternberg S. Assessing Aggression Thresholds in Dogs: Using the Assess-A-Pet Protocol to Better Understand Aggression. Dogwise Publishing. Wenatchee, Washington USA, 2017.- 139 pp. 14. Houpt K.A. Domestic Animal Behavior for Veterinarians and Animal Scientists. Wiley-Blackwell, 2024.- 496 pp. 15. Ekesbo I. Farm Animal Behaviour: Characteristics for Assessment of Health and Welfare. CABI.-360 pp. 3-10, 27-33, 81-85, 141-146, 156-162, 198-201, 213-218 ***Online vəsaitlər:*** - https://leverageedu.com/blog/animal-psychology/ - https://fotp.com/learn/dog-lifestyle/what-is-an-animal-psychologist - https://www.vettechcolleges.com/blog/how-to-become-an-animal-psychologist - https://www.acs.edu.au/courses/animal-behaviour-psychology-of-animals-31.aspx - https://www.onlinepsychologydegree.info/the-psychology-of-pets/	

	-https://medium.com/@itiko/pet-psychology-understanding-the-emotional-and-psychological-well-being-of-pets-f7b117c95029 - https://theconversation.com/global/topics/animal-psychology-8571 - https://neurosciencenews.com/neuroscience-terms/animal-psychology/ -https://alison.com/course/basics-of-animal-care-and-psychology?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=Performance-Max_Tier-3_Affiliate-Program&gad_source=2&gclid=Cj0KCQjwjNS3BhChARIsAOxBM6pz4OdXWAjZL55VXGg2p3u_77pW5z0tz0YGAW7mh0lSE5kBl7GRR_MaAsp5EALw_wcB - https://bookauthority.org/books/best-animal-psychology-books		
Kursun vebsaytı	https://www.youtube.com/watch?v=lAtSmvXt11E https://www.youtube.com/watch?v=upXAbp0Owuk&t=1672s https://www.youtube.com/watch?v=rbhytAdN_uY https://www.youtube.com/watch?v=EyyDq19Mi3A https://www.youtube.com/watch?v=BDJ8xyQjyhM https://www.youtube.com/watch?v=DMmK8nInkCI&list=PLf8iQozIdvKjrN720elAZrWya4GCVzjpB https://www.youtube.com/watch?v=DNW51MV2zRo		
Tədris metodları	**Mühazirə**		x
	Seminar		x
	Qrup müzakirəsi		x
Qiymətləndirmə	**Komponentləri**	**Tarix/son müddət**	**Faiz (%)**
	Fəallıq	Semestr ərzində	10
	Tapşırıq və testlər (quiz 1,2,3)	Semestr ərzində	15
	Davamiyyət	Semestr ərzində	5
	Aralıq imtahanı		30
	Final imtahanı		40
	Yekun		**100**
Kursun təsviri	Heyvan psixologiyası (zoopsixologiya) - psixoloji elmlər sırasına daxil olub, heyvanların psixi fəaliyyətindən (koqnitiv proseslər), onun təzahürləri, növ və fərdi aspektlərdə formalaşmasından bəhs edir. Bu kurs psixologiya və biologiyanın, həmçinin fəlsəfənin bir sıra bölmə və istiqamətlərini, tam və ya qismən olaraq, özündə birləşdirir. Bunlara etologiya (heyvanların davranışı), davranış genetikası, biheviorizm (insan və heyvanların davranışının sistematik yanaşma yolu ilə tədqiqi), neyrofiziologiya (psixi fəaliyyətin fizioloji əsasları), təkamül genetikası, epistemalogiya (biliyin təbiəti, mənşəyi və sərhədləri) və s. aiddir.		
Kursun məqsədləri	***Ümumi məqsəd:*** Kursun əsas məqsədi tələbələri heyvan psixologiyası sahəsində müasir nəzəri bilik və metodikalarla tanış edərək onların praktiki situasiyalarda heyvanların psixoloji vəziyyəti və davranışlarındakı kənaraçıxmaların (fobiya, aqressiya və s.) düzgün qiymətləndirilməsi, psixodiaqnostika üçün məlumatların toplanaraq optimal psixoemosianal və davranış korreksiyalarının aparılması kimi mühüm bacarıqlara yiyələnməsidir. ***Xüsusi məqsədlər:*** - Tələbələrin akademik potensialını aşkarlamaq, onları elmə həvəsləndirmək və onların öz potensiallarını realizə etməyə yardımçı olmaq. - Tələbələrə psixoloji və bioloji tədqiqatların hazırkı və gələcək elmin inkişafı üçün vacibliyini mənimsətmək. -Tələbələrin kursda iştirakını həvəsləndirmək, qarşılıqlı hörmət və anlayış mühitini təmin etmək.		
Tədrisin (öyrənmənin) nəticələri	**Kursun sonunda tələbələr nəyi biləcəklər:** - Heyvan psixologiyası elmi haqqında geniş məlumat; - Heyvan psixikasının xüsusiyyətləri haqqında ətraflı məlumat; - Heyvan davranışındakı problemlərin analizi və korreksiya metodikaları.		

<table>
<tr><td>Qaydalar (Tədris siyasəti və davranış)</td><td><u>Dərsin təşkili</u>
- Fənnə aid ümumi xarakterli məlumatlar mühazirə zamanı tələbələrə çatdırılacaqdır.
- Yeni mövzu əyani vasitələrin (PPT və video fayllar) nümayişi ilə izah ediləcəkdir.
- Aralıq və final imtahanları öncəsi tələbələrin mənimsəmə səviyyələri (Quiz) yoxlanılacaqdır.
- Seminar məşğələləri zamanı tələbələrin əvvəlki mövzunu mənimsəmələri <u>Şifahi və yazılı sorğunun keçirilməsi</u> ilə qiymətləndiriləcək, semestrin sonunda isə ortaq qiymət çıxarılacaqdır (Fəallıq).
<u>Ümumi qaydalar</u>
Davamiyyət
Tələbələrin bütün dərslərdə iştirakı vacibdir. Tələbələr müəyyən səbəblərdən dərslərin buraxılması (xəstəlik, ailə vəziyyəti və s.) haqqında məlumatı fakültə dekanlığına təqdim etməlidirlər. 25%-dən artıq dərs bu raxan tələbələr imtahana buraxılmır.
Gecikmə
Dərsə 10 dəqiqədən artıq gecikən tələbəyə qaib yazılır. Buna baxmayaraq, tələbə dərs saatına buraxılır.
Yoxlama işi (Quiz)
Müəllimə və dekanlığa qabaqcadan məlumat verilən səbəblərdən yoxlama işində iştirak etməyən tələbə yoxlama işini növbəti həftədə yaza bilər.
İmtahanlar
Tələbənin imtahanda iştirakı və ya imtahanın buraxılması ilə bağlı bütün məsələlər fakültə rəhbərliyi tərəfindən həll olunur. İmtahanda iştirak etməmə yalnız dekanlığın icazəsi ilə mümkündür. İctimai fəaliyyətlə əlaqədar imtahanlardan yayınma hallarına yol verilmir. İmtahanlar kumulyativ xarakterli olmalıdır. Aralıq və yekun imtahanların mövzuları tələbələrə imtahandan öncə verilir. Son imtahanda sualların əksəriyyəti aralıq imtahandan sonra keçirilmiş materialların əsasında tərtib olunur.
Tələbənin kursu başa vurması
60% və daha artıq bal toplamış tələbə kursu bitirmiş hesab olunur. Əks halda tələbə bu kursu yenidən keçməlidir.
İmtahan qaydalarının pozuntuları
İmtahanlarda mövcud qayadaların pozulması (köçürmə cəhdləri, köçürmələr, imtahanın gedişini pozmaq və digər qanunsuz hərəkətlər) hallarında tələbənin imtahan işi ləğv olunur.
Dərslərdə davranış
Tələbə dərs zamanı müvafiq akademik şəraitin yaradılması üçün mümkün olan hər şeyi etməlidir. İcazəsiz danışığa, lüzumsuz hərəkətlərə və s. qeyri-etik davranışa qətiyyən yol verilmir. Tələbə dərsdə fəal şəkildə iştirak etməli, lazım olduqda suallar verməli və müzakirələrdən kənarda qalmamalıdır.
Dərs zamanı dərs prosesini və etik qaydaları pozmaq, həmçinin tələbələr arasında icazəsiz müzakirələr və mobil telefonlardan istifadə qadağandır.</td></tr>
</table>

Cədvəl (dəyişdirilə bilər)

Həftə	Tarix/Gün	Fənnin mövzuları	Dərsliklər/Tapşırıqlar
I	**04.10.2024**	**Mövzu № 1.** Heyvan psixologiyasına giriş. Heyvan psixologiyasının predmeti və metodları, elmlər sırasında yeri və əsas sahələri. Heyvan psixologiyası tarixinin əsas mərhələləri.	*Əsas dərslik: 1) səh. 7-17; 2) səh. 6-14; 3) səh. 13-23; 4)6-15; 5) səh. 14-23;6) səh. 7-16; 7) səh. 5-13.*
II	**11.10.2024**	**Mövzu № 2.** Heyvanların davranış formaları. İndividual davranış formaları. Reproduktiv davranış formaları. Sosial və ya cəmiyyət davranış formaları.	*Əsas dərslik: 1) səh. 96-121; 2) səh. 24-31; 5)34-51; 8) səh. 161-163.*

III	**18.10.2024**	**Mövzu № 3.** Heyvanların davranışına təsir edən amillər. Heyvanların davranışında sadə tənzimləmə növləri (taksislər və kinezlər).	*Əsas dərslik: 1) səh. 96-121; 5) səh. 65-92.*
IV	**25.10.2024**	**Mövzu № 4.** Heyvanların davranışına təsir edən amillər. Heyvanların instinktiv və qazanılmış davranışları. Öyrədilmə. Heyvanların təlimi haqqında ümümi anlayış.	*Əsas dərslik: 5) səh. 92-114; 7) səh. 529-603.*
V	**01.11.2024**	**Mövzu № 5.** Heyvan davranışının təşkilində idrak fəaliyyətinin rolu. Davranış genetikası. Heyvanlarda elementar düşüncə qabiliyyəti. **Quiz 1**	*Əsas dərslik: 1) səh. 428-447; 8) səh.107, 167-168.*
VI	**08.11.2024**	**Mövzu № 6.** Heyvan psixikası və davranışının ontogenezdə inkişafı (prenatal, postnatal və yuvenil dövrlər).	*Əsas dərslik: 1) səh. 122-161; 5) səh.133-158.*
VII	**15.11.2024**	**Mövzu № 7.** Heyvan psixikası və davranışının filogenezdə inkişafı.	*Əsas dərslik: 1) səh. 208-222; 5) səh. 172-191.*
Aralıq imtahanı			
VIII	**22.11.2024**	**Mövzu № 8.** Heyvanlarda emosiyaların və personallığın təzahürləri. Mümkün emosiyaların spektri. Heyvan personallığı konsepsiyası.	*Əsas dərslik: 7) səh. 75-80; 8) səh. 95-102, 225-226, 233-234.*
IX	**29.11.2024**	**Mövzu № 9.** Kommunikasiya və dil. Heyvanlarda kommunikasiya formaları (vokal, fiziki və kimyəvi).	*Əsas dərslik: 2) səh. 37, 43; 6) səh. 175-216; 8) səh. 60-72, 171-172.*
X	**06.12.2024**	**Mövzu № 10.** Dilə bənzər strukturlar və onların daşıdığı məna. **Quiz 2**	*Əsas dərslik: 1) səh. 156- 181; 5) səh. 135-138; 7) səh.88-97.*
XI	**10.12.2024**	**Mövzu № 11.** Növlərarası kommunikasiya.	*Əsas dərslik: 1) səh. 181-199; 5) səh. 133-134;8) səh. 127-129.*
XII	**13.12.2024**	**Mövzu № 12.** Əhliləşdirilmiş və təlim görmüş heyvanların psixologiyası. İnsan və heyvan arasındakı bağların inkişaf tarixi.	*Əsas dərslik: 1) səh. 294-392; 5) səh. 143-144, 145,146;8) səh.5-7.*
XIII	**17.12.2024**	**Mövzu № 13.** Heyvan psixologiyasının praktiki tətbiqi. İtlərin və pişiklərin davranışı və psixologiyası.	*Əsas dərslik: 9) səh. 86-95; 10) səh. 11) səh. 6-15;12) 115-125; 13) səh.76-95.*
XIV	**24.12.2024**	**Mövzu № 14.** Heyvan psixologiyasının praktiki tətbiqi. Atların, xırda və iribuynuzlu heyvanların, donuzların və ev quşlarının davranışı və psixologiyası.	*Əsas dərslik: 14) səh. 163-191; 15) səh.* 3-10, 27-33, 81-85, 141-146, 156-162, 198-201, 213-218.
XV	**27.12.2024**	**Mövzu № 15.** Heyvan psixologiyası sahəsində etik qaydalar və peşə etikasının xüsusiyyətləri. Heyvanların rifahının beynəlxalq standartları. **Quiz 3**	*Əsas dərslik: 5) səh. 160-174; 7) səh. 172-180.*
Final imtahanı			

Bu tədris proqramı fənn haqqında tam məlumatı özündə əks etdirir və hər hansı dəyişiklik barədə öncədən xəbər veriləcək.